

17.75x25.21	2/2	2 עמוד	הארץ - ספרים	13.02.2015	46521403-5
הקיבוץ המאוחד הוצאה לאור - 77070					

ציונות, פרק ב'

המרכזיות במאבק לחברה משותפת, הוא נכס חשוב לפעולה בתוך התהליכים הללו.

הצד המשמר

חמישה שערים בספר: אדמה, שותפות, חי-נוך, חברה אורחית וציונות אורחית. בשער הראשון מתאר דיכטר את אחד הבסיסים המרכזיים לחוסר השוויון: הפקעת האדמות המסיבית. "תגיד, פתח, אתה לא חושב לפעמים שזו האדמה שלך, בעצם?... הרי ברור שכל גוש החלקות הזה, כאלף דונמים... שייך בעצם לחקלאים פרטיים מבאקה... לא עובר לך לפעמי בראש שפעם כל זה יהיה שוב שלך בחזרה?" (עמ' 30). את המחשבה שלו על חוסר השוויון מתחיל דיכטר דרך עיניו של חקלאי ישראלי יהודי צעיר מקיבוץ מענית, ומעלה את השאלה המרתקת לגבי פנטזיית לקיחת האדמה מעם אחר שמותוארת בספר יהושע: "ואתן לכם ארץ אשר לא יגעת בה, וערים אשר לא בניתם; כרמים וזיתים אשר לא נטעתם אתם אוכלים" (יהושע כד, יג). הפרק השני עוסק בשותפות ומתאר את

התהליך שעבר דיכטר מזמן שהחל לפעול לשורתפות ולשינוי למען שוויון, תמיד בשטח. "למדיכטר דתי כי שינוי של ממש ייתכן רק כאשר הוא נלווה להתנסות של ממש... אילו הייתי ממשיך לבחון את הבעיה של היחסים... רק בכלים עיוניים... יש להניח שלעולם לא הייתי משנה את תפישתי עליהם, שכן זו השתנתה רק במהלך ההתנסות בשותפות אמת".

זה פרק חשוב לכל מי שפועל בארגוני החברה האורחית או שמתעתד לפעול בהם, ועשוי לחסוך מהמורות רבות. בין השאר מתאר דיכטר את הסולידריות אבל גם את פוטנציאל האשמה שעלול להיחשף אצל הצד היהודי בשותפות. ולא פחות, את התחושות הקשות שעולות אצל השותפים הפלסטינים והעובדה שהשותפות מתקיימת במקרים רבים בין קבוצות שואפות שותפות ושוויון מקרב הפלסטינים והיהודים, ששתיהן נמצאות עדיין במיעוט ולעתים קרובות חסרות השפעה פוליטית משמעותית. במיוחד הדברים אמורים בצד היהודי, ששולט במרב המשאבים. "כמה שנים אנחנו מנהלים דיאלוג וחצי דונם אדמה לא החזרתם" (עמ' 99). כאן ראוי לזכור כי לצד החוק,

השולט במרב המשאבים הפיזיים והסימבוליים, הדיאלוג הוא בחלק הארי של המקרים תהליך משמרה הרי כל שהצד החזק צריך לעשות הוא שום דבר ומבנה הכוח ישמר את עצמו. ראו מקרה המשא ומתן הישראלי-פלסטיני, הנמשך כבר קרוב ל-22 השנים.

פרק השותפות בספר הקריא והנגיש הזה העלה בי שאלה על אי-איזוהרם של השותפים הערבים בשמותיהם. שורה של הסברים אישיים ופוליטיים יכולה לענות עליה. אשר לי, היא ליוותה אותי לאורך כל הקריאה. את המהדורה הבאה אני מציע להוציא עם מסלול מקביל: השותפות בדרך לשוויון מעטו של השותף הפלסטיני אורח ישראל, שהלך יד ביד עם דיכטר לאורך דרך החתחתים שמתוארת הספר. ייצוג הוא נושא יסודי. ככל שמתקדמים בדרך לומדים עד כמה קולו של הפלסטיני נעדר מהשיח הישראלי ועד כמה ההיעדר הזה הוא אחד מהגורמים המאפשרים את המשך המצב הקיים.

הפרק המסכם, ציונות אורחית, משאיר מאחור את האישי ועובר לפוליטי, "למתווה לחיים משותפים של יהודים וערבים בישראל". הציונות האורחית תראה את עצמה כשותפה דיאלוגית בעידוד ובטיפוח הזהות והתרבות הפלסטינית בתוך מדינת ישראל. קולקטיב פלסטיני חזק, מודע לעצמו ובעל גאווה יחוש בביתו במדינת ישראל והציונות האורחית תראה בכך הישג מרכזי לה ותנאי לקיום המדינה" (עמ' 158).

הפרק מתווה את פרק ההמשך של הציונות בהתבסס על השותפות החיונית עם הפלסטינים אורחי מדינת ישראל, חלוקת המשאבים ומקורם של הזהות והתרבות הפלסטינית במדינת ישראל. ובכל זאת, כמי שסביו הגיעו לארץ ישראל באמצע שנות ה-30 מפולין עם תנועות המזרחי ובית"ר וגדל בבית ציוני כשר למהדרין למדתי אני, בשנים האחרונות, שהציונות, משהגשימה את יעדיה והקימה בית לאומי ליהודים, סיימה את תפקידה ואת מקומה צריכה לתפוס הישראליות. מה גם שהפלסטינים אורחי מדינת ישראל לעולם לא יוכלו להיות חלק מהתנועה הציונית ואינם צריכים להיות אורחים שלה.

השאר הציונות כשם המסמן את המתווה לחיים משותפים לוקה לטעמי ועשוי לפגוע פגיעה קשה בחזון מדויק, שמתבסס על ניסיון בשטח, לא במשרדים מוארים ובאקדמיה. לא ויתור על זהות יש בהשאר הציונות מאחור, אלא הסרת פיגומים מבית שבנייתו הסתיימה ועתה יש ללכת הלאה ולפתח אותו לטובת כל תושביו, כפי שנכתב במגילת העצמאות אך לא יושם מעולם. שמו של הספר, "מבעד לכוונות הטובות", חוזר ומשחק עם ריבוי המשמעות של מושג הכוונות בשפה העברית — עם הפער בין חזון השותפות לבסיס המשטר הצבאי המפלה בשנות ה-50 שאותותיו עדיין ניכרים ועם הפער בין הכוונות לבין אופן מימושן שאינו פשוט גם ברמת השותפים ובוודאי ברמת הפוליטיקה הלאומית.

אבל טיבה של המציאות להשתנות. והספר של דיכטר הוא ספר חשוב בימים שגם אם אינם נראים לעתים כמוצלחים ביותר בדרך לחיים משותפים, הם גשר לשינוי.